

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep

0030 OSLO

DERES REF: / YOUR REF:

VÅR REF: / OUR REF:

2014/1380 1 HIO

DATO: / DATE:

5. desember 2014

Høringsuttalelse - adgang til å pålegge hjelpetiltak i barneverntjenesten.

Vi viser til Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementets (BLD) høringsnotat av 20. oktober 2014 med forslag til endringer i lov om barneverntjenester (barnevernloven) med forskrifter.

Statens helsetilsyn støtter forslaget om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester. Vi er enig med departementet i at beskyttelse av privatliv ikke kan gå foran hensynet til det enkelte barns behov for en god nok omsorgssituasjon. Vi har følgende kommentarer til lovforslaget:

Behov for begrunnelse, målsetting, evaluering og dokumentasjon

I 2011-2012 ble det gjennomført landsomfattende tilsyn med kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak. Erfaringer fra dette tilsynet gir grunn til bekymring for om undersøkelser i barnevernet er grundige og målrettet nok til at det kan velges treffsikre tiltak. Videre ble det i tilsynet registret at iverksatte tiltak i mange tilfeller ikke ble evaluert og det var derfor vanskelig å vite om tiltaket hadde effekt. Dette igjen syntes å ha sammenheng med at det manglet eller var formulert uklare mål med tiltaket. Et annet viktig funn fra tilsynet var mangel på dokumentasjon i sakene.

Når nå barneverntjenesten skal kunne pålegge tiltak er det etter vår vurdering viktig at det presiseres et krav om at barnevernfaglige vurderinger, målsetting og evaluering av tiltak skal være tydelig dokumentert. Vi ber om at departementet vurderer om et slikt krav bør inn i lovteksten, eventuelt at krav til slik dokumentasjon presiseres i bestemmelsens forarbeid.

Kompenserende tiltak

Bruk av pålagte kompenserende tiltak, som opphold i besøkshjem, fritidstiltak og lignende, vil kunne være et gode for barnet i en vanskelig situasjon, men det forutsetter at barneverntjenesten relativt raskt lykkes i å få til et samarbeid med foreldrene. Det vil kunne være en stor belastning for barnet dersom foreldrene sterkt

motsetter seg å samarbeide om tiltaket. I mange tilfeller vil det heller ikke være mulig å gjennomføre kompenserende tiltak uten foreldrenes samarbeid.

Omsorgsendrende tiltak og kontrolltiltak

Departementet foreslår som vilkår for omsorgsendrende tiltak og kontrolltiltak at disse kan pålegges når det er nødvendig for å sikre barnet en tilfredsstillende omsorgssituasjon. Tiltakene er ment brukt i situasjoner som grenser opp mot alvorlig omsorgssvikt, jamfør at de skal ...*hindre at en situasjon som beskrevet i barnevernloven § 4-12 skal oppstå....* Vilkåret *nødvendig* er nytt, og en nærmere forklaring i forarbeidene, eventuelt i faglige retningslinjer, vil kunne bidra til å sikre forsvarlige vurderinger og lik praksis i barneverntjenesten.

I nytt forslag til barnevernloven § 4 - 4 3. ledd heter det: *De omsorgsendrende tiltak som anvendes skal være faglig og etisk forsvarlige og bygge på et allment og sikkert kunnskapsgrunnlag.* Vi stiller spørsmål ved om dette vilkåret er nødvendig ettersom det allerede er et krav til forsvarlighet i barnevernlovens § 1-4.

Dersom departementet mener det er behov for å presisere forsvarlighetskravet i § 4-4 3. ledd vil vi foreslå at lovteksten endres til *De omsorgsendrende tiltak skal være faglig forsvarlig.* Hvis det er behov for å presisere at forsvarlige tjenester må være etisk forsvarlige og bygge på et allment og sikkert kunnskapsgrunnlag bør dette gjøres i forarbeidene jf. Prop. 106 L (2012-2013).

Fylkesmennene møter i sin tilsynsvirksomhet ungdommer på institusjoner som gir uttrykk for at hjelp, inkludert omsorgsovertagelser, kom for sent. Vi er derfor enig med departementet i at det er viktig at pålagte omsorgsendrende tiltak ikke forsinkes en eventuell nødvendig omsorgsovertakelse.

I høringsnotatet sier departementet at hjelpetiltak som innebærer at foreldre og barn må oppholde seg sammen utenfor hjemmet må anses som for inngripende til at de kan pålegges. Eksempelet på et slikt tiltak er opphold på senter for foreldre og barn. Statens helsetilsyn mener departementet bør vurdere å åpne for å pålegge slike tiltak i de situasjoner der man i dag vil vurdere å plassere barnet utenfor hjemmet. Dersom man åpner for å pålegge opphold ved foreldre og barn senter vil plassering av barn utenfor hjemmet i noen tilfeller kunne unngås.

De foreslåtte kontrolltiltak er meldeplikt og urinprøver. I tillegg foreslås at vilkårene for å sette hjem under tilsyn senkes. Vilråene for kontrolltiltak er de samme som ved bruk av omsorgsendrende tiltak. Kontrolltiltak er således aktuelt å bruke ved mistanke om alvorlige typer omsorgssvikt. Også ved denne typen tiltak kan det være en risiko at kontrolltiltak blir iverksatt fremfor at barneverntjenesten fremmer sak om omsorgsovertakelse.

Det å gi barneverntjenesten mulighet for å pålegge kontrolltiltak kan gi bedre beskyttelse for barn. Vi er enig med departementet i at rusmisbruk reduserer foreldres mulighet til å ivareta barn, og som hovedregel vil rusmisbruk være uforenelig med omsorg for barn. Statens helsetilsyns erfaring tilsier at hvis man bruker urinprøver som et kontrollvirkemiddel må det må stilles strenge kvalitetssikringskrav både til selve prøvetakingen og til testing av prøver.

Vi støtter således forslagene til lovendring, men vil peke på at det må fremkomme i forarbeidene at et fokus på urinprøver og kontroll av foreldre ikke må ta oppmerksomheten fra barnevernets ansvar for løpende å vurdere barnets utvikling og omsorgssituasjon.

Saksbehandling ved pålegg om hjelpetiltak

Vi er enige i at behandling i fylkesnemnda best ivaretar hensynet til rettssikkerheten. Departementet påpeker at dersom disse sakene blir behandlet i nemnda vil nemnda ha mulighet til å kunne identifisere saker *der vilkår for omsorgsovertakelse ser ut til å være til stede* og som heller bør fremmes for omsorgsovertakelse. Dette er etter vår vurdering en styrke ved forslaget. Det er imidlertid uklart om departementet mener at nemnda skal ha en plikt til å vurdere spørsmålet om behov for omsorgsovertakelse når det fremmes sak om pålegg av hjelpetiltak. Dette bør etter vår vurdering avklares.

Det vil videre være viktig å sikre at kommunene, selv om nemnda har vedtatt pålegg om hjelpetiltak, fortsatt følger med på forholdene barnet lever under og vurderer behov for omsorgsovertakelse. Etter vår vurdering kan det være behov for at departementet i forarbeidene presiserer barneverntjenestens ansvar for å løpende vurdere utviklingen i saken og eventuell omsorgsovertakelse.

Vi er enige i at det åpnes for forenklet saksbehandling ved skriftlig behandling av nemndsleder alene, men at det gjennomføres muntlige forhandlinger når det er nødvendig for eksempel på bakgrunn av sakens kompleksitet. Lang saksbehandlingstid i fylkesnemndene er et problem og det er derfor viktig at ressursbruken vurderes.

Tidsavgrensning ved pålegg

Vi er enige i at pålegg av hjelpetiltak må tidsavgrenses. Vi ser imidlertid problemer med de absolutte ytre rammene som departementet legger opp til. Det er stor forskjell på kompenserende tiltak og kontroll og omsorgsendrende tiltak. Kompenserende tiltak som for eksempel barnehage, støttekontakt og fritidstiltak bør kunne vare over flere år. For disse tiltakene kan en ytre tidsramme på to år være for kort.

Når det gjelder omsorgsendrende tiltak og kontrolltiltak er risikoen at tiltakene varer for lenge dersom det settes opp tidsramme på ett og to år. I alvorlige situasjoner bør en raskt se effekt av tiltakene for å forhindre at barn lever i omsorgssvikt. Vi viser her til tidligere kommentar om at tiltak bør evalueres og mener at det bør fremgå av fylkesnemndas vedtak når dette skal skje. For at tiltaket skal opprettholdes over noe tid må barneverntjenesten kunne dokumentere effekt av tiltaket relativt raskt.

Med hilsen

Jo Kittelsen etter fullmakt
assisterende direktør

Hilde Ordemann
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift

Saksbehandler: Hilde Ordemann tlf: 21 52 99 93